

מוצאי שבת
 ירושלים: 18:27
 תל אביב: 18:29
 חיפה: 18:28

הדלקת נרות
 ירושלים: 17:15
 תל אביב: 17:30
 חיפה: 17:22

פרשת ויקרא

ד' ניסן תשפ"א

הרב אלעזר וולף
 רב מרכז י.נ.ר וחבר הועדה הרוחנית

זכר ליציאת מצרים - הזכרון נחותם של זהות

אמנם פשוט הדבר שלא על זכרון החידוש שיאמר באזנונו באו חכמים בדבריהם, אלא על אותו חותם אישיותו של חברנו שיחקק בליבנו. אצל תלמידי חכמים התורה שמוציאים מתוך ליבם, מתוך העמדה, התפיסה, הערכים, הלב שלהם היא חותמם, זה תבנית אישיותם. לפיכך אמרו אל יפרד אל מתוך דברי תורה שבכך מעמיד את האני שלו, את ההגיונות היוצאות מתוך עומק ליבו על כל רבדי האופי שלו. את חותם אישיותו. כשאנחנו זוכרים משהו, מה שמעצב בנו את הזכרון הוא מה שחרטה אישיותו ונוכחותו בקרבנו. כך הוא זכרוננו של אדם. "אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם, להביא חוק זכרון להפקד כל רוח ונפש זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון", כך הוא מטבע תפילת 'זכרונות' במוסף של ראש השנה. -חותם מעשיו של אדם הוא שנפקד לפני ה' לראות על פי סך מעשיו ומחשבותיו מי הוא, היכן קבע מקום קומתו, מהו תכלית חותמו.

גם הקב"ה בעצמו אומר למשה רבנו במענה לשאלתו כשנשלח לבשר את ישראל על גאולתם ממצרים "ואמר לי מה שמו מה אומר עליהם" שואל משה רבנו, "ויאמר ה' אה-י-ה אשר אה-י-ה, עוד הוסיף וציווהו "כה תאמר אל בני ישראל אה-י-ה שלחני אליכם, ואז חתם דבריו "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור". מהו אותו זכרון שעליו מודיע ה' למשה "זה זכרי". ממוצא הדברים אתה למד כי עניין הזכרון פירושו יצירת החותם המתגבש על ידי הצטברות המעשים והפרטים שמכולם יחד נרקמת תודעה, נוצר חותם. זהות, אישיות, מציאות.

אומר הקב"ה, כביכול- חותמי מה הוא, מי הוא האני הנתפס לאדם, הכי קרוב שניתן לדמות, זה "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים". גואל ישראל, הבוחר בהם לעם, המקיים הבטחתו, המאזין סבלותם. "זה זכרי".

"אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם" לימדונו חז"ל, כלומר הצדיק חותמו וקיומו בתודעה לא נצרך להנצחה ולמזכרת חקוקה באבן, דבריו, תורתו, אישיותו, הן הן חותמו החקוקה בעולם. נמצאת אומר, זכר ליציאת מצרים, זהו כל התורה כולה על רגל אחת. זוהי תודעתנו, זה חותמנו. שם חוצבה הווייתנו, שם עוצבה אישיותנו, שם גובשה זהותנו, בקושי העבדות, בצדקתה של חירות, בגאולתנו, בבחירתנו, "ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי" "ואביא אתכם אלי".

וכך אומר הפסוק בפרשת עקב "כי ישאלך בנך מחר לאמור מה העדות והחוקים והמשפטים... ואמרת אליו עבדים היינו לפרעה במצרים" - ואידך זיל גמור.

מצוות רבות בתורה מופיעות כשהסבר למצווה הוא היותנו עבדים בארץ מצרים או זכרון היציאה ממצרים. ראש לכל, מצוות המועדים, "זכר ליציאת מצרים" כנוסח הקידוש. סוכות, "בסכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". פסח, הרי כל מהותו ומצוותיו הם חג על היציאה ממצרים, "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור" בפסח אנו מצווים לא רק לזכור את היציאה אלא גם לספר אותה לחגוג אותה, "חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", פרטי המצוות שבפסח, קרבן פסח "ושמרתם את העבודה הזאת" "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים", אכילת מצה "מצות יאכל את שבעת הימים... והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". גם מצוות אחרות שממלאות את סדר יומנו של היהודי ואת סדרי המציאות שלו עומדים לאורה של יציאת מצרים, היהודי מצווה להביא כל ראשית לכהן, לפדות את הבכורות, "כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת ואמרת אליו בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים". היהודי עוטר ומקיף את עצמו, פיזית, בזכרון יציאת מצרים, אנו מצווים להניח תפילין בכל יום, בימי קדם גם נהגו להניחם כל היום כולו, כשבתוכם הפרשיות העוסקות ביציאת מצרים "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" אנו מתעטפים בציצית "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה', לאמור, "אני ה' אלוקיך כמ אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים".

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמור" בפסח אנו מצווים לא רק לזכור את היציאה אלא גם לספר אותה לחגוג אותה, "חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים",

גם דיני המוסר, איסורי מאכלות, עריות ושאר מצוות המציינות את ישראל לגוי קדוש, היחס בין ישראל לעמים, אהבת הגר, הלוואת כסף לעני, צדקה, דיני הנהגות היושר והאחווה בממון, הונאה, ריבית, השמירה מעשיית העוול במשפט במידה ובמשורה, כל אלו ועוד רבים מנומקים בטעם היציאה ממצרים, "כי גרים הייתם בארץ מצרים" "אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

מהו אם כן אותו זכרון ומהו חשיבותו. חז"ל אומרים: 'הנפרד מחבירו אל יפרד אלא מתוך דברי תורה שמתוך כך זוכרהו', נשאלת השאלה הלא רובנו זוכרים את חברינו טוב בהרבה מהסיכוי שנזכור את חידושי התורה שהשמיעו באזנונו,